

ПЕРЕКЛАД ВЛАСНИХ НАЗВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто способи перекладу власних назв з української на англійську мови та навпаки. Вказано на особливості перекладу певних власних назв.

Ключові слова: переклад, власні назви, транскрибування, транслітерація, калькування.

Abstract

There have been considered the methods of translation of proper names from English into Ukrainian and vice-versa. The peculiarities of translation of certain proper names have been specified.

Keywords: translation, proper names, transcribing, transliteration, literal translation.

Переклад власних назв може бути проблемою не лише для перекладача-початківця, але й для досвідченого фахівця. Адже потрібно не лише вибрати правильний спосіб їх перекладу, але й переконатися, що при цьому ви не створюєте нову власну назву. Отож, перед тим як починати переклад власної назви слід переконатись чи існує вже її переклад. Для цього можна використати словники власних назв. Якщо ж власна назва є маловідомою, тоді потрібно перекладати її самостійно. Розглянемо, які існують способи перекладу.

Власні назви українською мовою передаються за допомогою транскрипції, транслітерації, калькування або поєднання цих способів.

1. Транскрипція. При транскрипції слово записується буквами кирилиці, при цьому перекладач орієнтується на точну відповідність звучанню слова мовою оригіналу. Через відмінності деяких звуків в українській та англійській мовах, як правило, існує декілька варіантів транскрипції. Приживаються зазвичай ті варіанти, які ближчі правилам української мови. Транскрипції підлягають різні власні назви (імена та прізвища людей, назви географічних об'єктів, небесних тіл, установ, організацій, морських і річкових судів, фірм, готелів, ресторанів, газет, журналів, сценічних постановок і так далі). [1]

Власні назви українських народів та прізвищ переважно передаються на основі їх фонемно-орфографічної структури, тобто транскрибуються: Віра – Vira; Петро – Petro; Іван – Ivan. Тим не менш, далеко не всі українські імена можуть бути перекладені буквально. Це тому, що деякі з наших голосних та приголосних не мають еквівалентних звуків / фонем на англійській мові і повинні бути замінені приблизно на аналогічні звуки. Серед цих українських звуків і звукових комбінацій, насамперед, ті, що утворені за допомогою літер або поєднання літер і, і, ій, ії, я, ю, є, або частково через літери ж, щ, х, ч і палаталізовані приголосні. [2]

2. Транслітерація. Транслітерація – це формальне відтворення початкової лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу; буквена імітація форми початкового слова. Транслітерацію застосовують тоді, коли мови користуються різними графічними системами (наприклад, англійська, українська), але літери (чи графічні одиниці) цих мов можна поставити в якусь відповідність один одній, і згідно з цими відповідностями відбувається міжмовна передача власних назв. Власні імена англійської мови або транскрибуються, або транслітеруються (або частково перекладені та частково транслітеровані) українською мовою.

Незалежно від значних відмінностей між системами фонем двох мов, ряд власних імен англійською мовою перекладаються українською лише шляхом транслітерації: Barbara - Барбара; Rita - Ріта. Певні англійські власні назви транслітеруються шляхом пропуску або додаванням однієї або двох літер українською мовою: McDonald – Макдональд; Jupiter – Юпітер. [2]

3. Транспозиція полягає в тому, що власні назви в різних мовах, які розрізняються за формою, але мають загальне лінгвістичне походження, використовуються для передачі один одного. При транспозиції слово або частина оригінального слова передається в українській мові, з використанням тих самих лексичних засобів, які використовуються у вихідній мові. Як правило, використовуються варіанти імен, висхідні до імен-прототипів (біблейських, латинських або грецьких). [3]

Необхідно дбати про те, щоб уникнути впливу як лінгвістичних, так і екстралінгвістичних чинників. Наприклад, nfrs відомі імена, як Adam і David, можуть бути перекладені українською мовою як Адам та Давид (біблійні чи історичні), або як Едем і Девід (загальні народні імена).

4. Калькування – це засіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин (морфем або слів) їх лексичними відповідниками у мові перекладу. Калькуванню зазвичай піддаються терміни, широко вживані слова і словосполучення: Supreme Court – Верховний Суд; назви художніх творів: Northern Lights – «Північне сяйво». Прізвиська людей (особливо королів, королев, князів, принцес, царів та цариць) майже завжди перекладається незалежно від мови, з якої вони походять: King Richard the Lionheart – король Річард Левине серце; Князь Ярослав Мудрий – Prince Yaroslav the Wise. Географічні назви гір, озер, морів тощо передаються шляхом калькування, якщо до них входять компоненти, що перекладаються: Ivory Coast – Берег Слонової Кості, the Black Sea – Чорне море.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. – Вінниця, Нова книга, 2004. – 576 с.
2. https://www.academia.edu/8243768/LEXICOLOGICAL_ASPECTS_OF_TRANSLATION_METHODS_AND_WAYS_OF_TRANSLATING_VARIOUS_PROPER_NAMES
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. – Вінниця, Нова книга, 2003. – 448 с.

Рибко Наталія Вікторівна – старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, rybkonatvik@gmail.com

Rybko Nataliia Viktorivna – Senior lecture, Department of foreign languages, VNTU, Vinnytsia